

BALANÇ DE LA LEGISLACIÓ I LA JURISPRUDÈNCIA DEL PAÍS VALENCIÀ 1979-2019

Mercè Teodoro i Peris*

Resum

Aquest text recull les principals fites legislatives i jurisprudencials en matèria de dret lingüístic que s'han produït durant els últims 40 anys en el País Valencià. Els criteris de selecció que hem seguit han estat, de forma indistinta, el caràcter innovador de la disposició o sentència de què es tracta, la seua rellevància intrínseca o bé, la controvèrsia social generada.

Paraules clau: dret lingüístic; política lingüística; normalització lingüística; País Valencià; català; valencià; llengua catalana; Diari Oficial Generalitat Valenciana; DOGV; Diari Oficial Comunitat Valenciana; DOCV; Tribunal Superior de Justícia del País Valencià (TSJ-PV).

A REVIEW OF THE LEGISLATION AND JURISPRUDENCE OF VALENCIAN COUNTRY 1979-2019

Abstract

This article provides an overview of the main language law-related legislative and jurisprudential milestones over the past 40 years in the Autonomous Community of Valencia. The choice has been made on the basis of the innovative nature of the provision or ruling in question, its intrinsic importance or the social controversy caused.

Keywords: language law; language policy; language normalisation; Autonomous Community of Valencia; Catalan; Valencian; Catalan language; Official Journal of the Government of Valencia; DOGV; Official Journal of the Autonomous Community of Valencia; DOCV; Valencia High Court (TSJ-PV).

---

* Mercè Teodoro i Peris, advocada. merce.teodoro@telefonica.net

Citació recomanada: Teodoro i Peris, Mercè. (2019). Balanç de la legislació i la jurisprudència del País Valencià 1979-2019. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 72, 179-200. <https://doi.org/10.2436/rld.i72.2019.3364>

Sumari

1 Introducció

2 L'ensenyament

3 L'ús institucional

4 El món socioeconòmic

5 Els mitjans de comunicació i el sector audiovisual

6 La toponímia

7 Conclusions

Referències bibliogràfiques

1 Introducció

Aquest text pretén recollir les principals fites legislatives i jurisprudencials en matèria de dret lingüístic que s'han produït en els últims 40 anys en el País Valencià, tot destacant les innovacions que han anat apareixent, les fites més rellevants aconseguides i també les actuacions i resolucions més controvertides.

Repassar la producció legislativa i jurisprudencial lingüística del període comprès entre 1979 i 2019 és, en gran mesura, repassar la història recent del País Valencià, des de l'anomenada transició democràtica i l'articulació jurídica de la comunitat autònoma fins als nostres dies. Intentarem explicar la manera en què els canvis socials i polítics, la fluctuació de les majories parlamentàries i els successius governs haguts, han caracteritzat i determinat, de forma pendular en funció del tarannà ideològic, el contingut de les polítiques lingüístiques aplicades en el País Valencià durant cadascuna de les etapes.

Perquè si hi ha una afirmació indiscutible, característica i vàlida per a tot el període analitzat és que, al País Valencià, les qüestions lingüístiques no han estat pacífiques ni han tingut mai consens social i polític. I així continuen en l'actualitat. Partíem, en el tardofranquisme, d'una situació de conflicte lingüístic que s'ha mantingut al llarg d'aquestes darreres quatre dècades, sense que l'anomenada “batalla de València”, en sentit ampli, haja estat ni perduda ni guanyada per cap de les faccions. Aquesta situació genera, en el gruix de la població, cansament i desafecció perquè parlar de llengua al País Valencià és, sovint, parlar d'un problema.

La catalanitat del valencià divideix la societat, de la mateixa manera en què la divideix l'èmfasi, en un extrem, o la resistència, en l'altre, envers les polítiques de normalització lingüística. Hi ha, per una part, un sector sociològic que, a partir del reconeixement —més o menys explícit— de la unitat de la llengua catalana, pretén fer de la llengua pròpia una llengua normal, d'ús públic, preferent, majoritari i un instrument de cohesió social; per l'altra part, el sector oposat, que manté que el valencià no té cap relació amb el català, tret del seu origen llatí i que arriba a afirmar que és anterior a la conquesta de Jaume I, utilitza el valencià només com a element folklòric i *senya d'identitat* fossilitzada, gairebé mística, mentre defensa l'ús prevalent del castellà en tots els àmbits socials, tot legitimant la seua posició superior en el conflicte lingüístic.

Els avenços legislatius i les polítiques en matèria lingüística depenen, almenys en aquestes latituds i a causa de la ja al·ludida manca de consens, de qui té en cada moment el poder legislatiu i executiu a les seues mans. Mentrestant, la major part de la societat, cansada, accepta prou mansament els canvis, tant en un sentit com en el contrari perquè aquest conflicte és sobretot un conflicte polític, atiat i instrumentalitzat per interessos polítics.

Una altra de les característiques del panorama valencià és que hi ha hagut i hi ha una part de la societat, minoritària però rellevant per la posició que ocupa, que ha exercit resistència a l'assimilació lingüística i una defensa perseverant del català, la seua promoció i la seua normalització. En aquest bloc s'inclouen totes les universitats públiques valencianes, que han mantingut el rigor científic, els intel·lectuals i el món de la cultura, alineats amb la correcció científica i la normalització lingüística (literatura i món editorial, música, teatre, cinema, cultura popular, etc.), el sector de l'ensenyament, bàsic per a la consolidació de l'escola valenciana, la gran majoria d'entitats cíviques i culturals i també la majoria del moviment sindical.

Com hem dit —i podrem veure també en aquest resum—, la “batalla de València” no s'ha acabat. El País Valencià és frontera lingüística amb Castella i amb el castellà; és també el territori de la comunitat lingüística catalana més important en extensió, nombre d'habitants i PIB després de Catalunya. Que siga un territori catalanitzat o castellanitzat és una qüestió d'estat, raó que explica els grans esforços duts a terme, al llarg de la història i també en el moment recent, per les forces centralitzadores i uniformadores de l'Estat espanyol.

Així doncs, des del País Valencià, amb prou tristor i cansament, escrivim aquesta crònica especial amb motiu dels quaranta anys, com a bons reporters en zona de conflicte: acostumats al soroll de les bombes, bruts de pols i també, per què no dir-ho, amb algunes cicatrius de metralla al nostre cos.

2 L'ensenyament

El País Valencià introdueix el valencià com a llengua d'ensenyament en les acaballes del franquisme, en aplicació de la [Ley 14/1970, de 4 de agosto \(BOE núm. 187, de 6 d'agost\), General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa](#). Aquesta norma va permetre algunes iniciatives d'ensenyament en valencià en centres privats, així com en algun de públic fins que el Consell del País Valencià va posar en marxa un pla experimental d'ensenyament del valencià en centres públics una mica més ambiciós. Poc després, però mort ja el dictador, l'Administració educativa estatal, mitjançant el [Real Decreto 2003/1979, de 3 de agosto, \(BOE núm. 202, de 23 d'agost\) por el que se regula la Incorporación de la Lengua Valenciana al Sistema de Enseñanza del País Valenciano](#), va incorporar el valencià al sistema d'ensenyament del País Valencià. Curiosament, segons aquest Reial decret, “el Ministerio de Educación asume como obligación propia la introducción de la lengua valenciana en el sistema educativo del País Valenciano”. El Reial decret 2003/1979 va ser desplegat per l'[Orden Ministerial de 7 de julio de 1980 \(BOE núm. 186, de 14 de juliol\) por la que se desarrolla el Real Decreto 2003/1979, de 3 de agosto, que regula la Incorporación de la Lengua Valenciana al Sistema de Enseñanza del País Valenciano](#), la qual va fixar com a obligatòria l'assignatura de valencià en les comarques valencianoparlants, així com la possibilitat de la seua exempció, en tant que matèria curricular, en la resta. És la primera norma en la qual s'estableix l'obligatorietat de l'ensenyament tot i la diferenciació per comarques o zones de predomini lingüístic i no és una norma autonòmica.

L'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana, aprovat per [Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol \(DOGV núm. 74, de 15 de juliol\)](#), atribueix en l'article 35è, a la Generalitat Valenciana, la competència plena en matèria d'ensenyament. L'article 7è estableix la possibilitat legal de regular l'ús i l'ensenyament del valencià. Sobre aquesta base competencial, el Consell va dictar el [Decret de 3 de desembre de 1982 \(DOGV núm. 86, de 18 de desembre\)](#) tot regulant, ja com a normativa autonòmica, la incorporació del valencià al sistema d'ensenyament de preescolar, educació general bàsica, batxillerat i formació professional. Posteriorment s'hi publicaren l'[Ordre de 3 de febrer de 1983 \(DOGV núm. 93, de 5 de febrer\)](#) d'incorporació del valencià a preescolar, EGB, FP i BUP i l'[Ordre de 27 de juliol de 1983 \(DOGV núm. 115 de 4 d'agost\) per la qual es dicten normes per a l'ensenyament del valencià en educació preescolar, general bàsica, formació professional i batxillerat durant el curs 1983-84, en centres públics i privats](#).

Va ser, però, la [Llei de la Generalitat Valenciana 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià \(DOGV núm. 133 d'1 de desembre\)](#), d'ara endavant la LUEV, la que va fixar les bases del que seria l'ensenyament en valencià, tot dedicant-li els articles del 18 al 24.

La LUEV establia l'obligatorietat del valencià en tots els nivells educatius, distingint zones de predomini lingüístic valencià d'altres de predomini lingüístic castellà —en aquestes la incorporació seria progressiva. La norma assegurava que tots els escolars rebrien els primers ensenyaments en llur llengua habitual, castellà o valencià. Feia també la previsió que al final dels cicles els alumnes estarien capacitats per utilitzar, oralment i per escrit, el valencià en igualtat amb el castellà i que es prendrien les mesures necessàries per a impedir la discriminació de l'alumnat per raó de la llengua. El valencià hauria d'incloure's obligatòriament en els programes d'educació permanent d'adults i els ensenyaments especialitzats. Paral·lelament, atesa la cooficialitat del valencià i del castellà, els professors havien de conèixer les dues llengües i hom preveia la seua capacitat progressiva mitjançant una política de voluntarietat, gradualitat i promoció professional. En els plans d'estudis de les universitats i centres de formació del professorat s'inclouria el valencià com a assignatura de manera que tots els professors, al final de la seua formació, tingueren un coneixement del valencià en els nivells oral i escrit en igualtat amb el castellà.

La LUEV fou aprovada per una cambra en la qual el Partit Socialista (PSPV-PSOE) tenia la majoria. Ambigua i calculada precisament per a eludir el conflicte lingüístic, és una llei de normalització lingüística, encara vigent, que no s'atreveix a anomenar-se així i que està plena de pronunciaments programàtics impossibles d'assolir sense la concreció i l'exigibilitat necessàries. Pel que fa a l'ensenyament, no preveu cap mesura concreta per a garantir els resultats que proclama i persegueix, ni en l'ensenyament obligatori, la igual capacitat en castellà i valencià a la finalització dels cicles, ni en la resta d'ensenyaments i nivells. Tampoc perquè el coneixement del valencià per part del professorat siga efectiu i exigible a partir d'una data concreta. Un altre problema de la norma és la consolidació de la divisió del territori valencià en zones de predomini

lingüístic valencià i zones de predomini lingüístic castellà, distinció que ha estat utilitzada des de llavors —encara vigent— per tal d'establir excepcions a l'ensenyament del valencià i afeblir els drets lingüístics segons la zona de predomini.

La LUEV ha tingut un escàs desplegament normatiu però sí que s'han hagut de dictar determinades disposicions per a regular l'ensenyament. Així, hom va aprovar el [Decret 79/1984, de 30 de juliol \(DOGV núm. 186, de 23 d'agost\), del Consell de la Generalitat Valenciana](#) sobre l'aplicació de la Llei 4/1983, d'ús i ensenyament del valencià, en l'àmbit de l'ensenyament no universitari de la Comunitat Valenciana. El decret regulava l'ensenyament del valencià conjuntament amb el castellà com a matèria obligatòria en tots els nivells, modalitats i graus i establia els requisits exigits per a impartir-lo, la necessitat de coneixement per part dels professors i el principi que el valencià com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana és també llengua pròpia de l'ensenyament. Establia també el dret dels alumnes a rebre els primers ensenyaments en la seua llengua habitual i regula el valencià com a llengua de la comunitat educativa.

El Decret 79/84 va estar desplegat en els anys següents per diverses ordres, mitjançant les quals es va acabar de perfilar el sistema d'ensenyament del valencià: [Ordre d'1 de setembre de 1984 \(DOGV núm. 191, de 25 de setembre\)](#), per la qual es desplega el Decret 79/1984, de 30-7-84, sobre aplicació de la Llei 4/1983 d'ús i ensenyament del valencià en l'àmbit de l'ensenyament no universitari de la Comunitat Valenciana; Ordre de 7 de novembre de 1984, per la qual es modifica l'anterior; [Ordre de 21 de maig de 1985 \(DOGV núm. 257, de 3 de juny\) del Pla de Reciclatge del Professorat](#) per la qual s'estableix el contingut, les matèries, el programa i la durada dels cursos de reciclatge del professorat per tal d'obtenir el certificat oficial universitari, acreditatiu de posseir un coneixement suficient del valencià, exigint per poder impartir l'assignatura als diferents nivells educatius. [Ordre de 23 de juliol de 1985 \(DOGV núm. 280, de 22 d'agost\) de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència](#); Ordre de 6 de juny de 1986; Ordre de 31 de gener de 1987; Ordre de 17 d'agost de 1987; Ordre de 17 d'agost de 1987; Ordre de 2 de març de 1988; Ordre de 23 de novembre de 1990.

El conjunt de la LUEV, el Decret 79/1984 i aquestes ordres dissenyaren el sistema educatiu valencià que va romandre bàsicament igual almenys vint-i-cinc anys i que s'articulava al voltant de tres criteris: la zona lingüística en què s'havia d'aplicar, si el valencià era obligatori en eixa zona (només en la valenciana) o si hi cabia la seua exempció (predomini castellà) i quina era la llengua vehicular de l'ensenyament, castellà o valencià.

Cada centre elaborava el disseny particular del programa d'educació bilingüe que volia aplicar i havia de disposar a més d'un pla de normalització lingüística. La Conselleria d'Educació feia l'aprovació definitiva dels projectes i les famílies triaven el programa lingüístic segons l'oferta existent. Així, hi trobàvem quatre programes: en la zona de predomini lingüístic valencià, el programa de valencià com a assignatura obligatòria i com a llengua vehicular d'algunes assignatures i el programa de línies en valencià en el qual el valencià era assignatura i llengua vehicular de l'ensenyament. A la zona de predomini castellà, hi havia també dues variants, la que tenia el valencià com a assignatura voluntària i la que no.

Finalment, el [Decret 233/1997, de 2 de setembre \(DOGV núm. 3073, de 8 de setembre\) del Govern valencià, pel qual s'aprova el Reglament Orgànic i Funcional de les Escoles d'Educació Infantil i dels Col·legis d'Educació Primària](#) i el [Decret 234/1997, de 2 de setembre \(DOGV núm. 3073, de 8 de setembre\) del Govern valencià, pel qual s'aprova el Reglament orgànic i funcional dels instituts d'educació secundària](#) varen determinar definitivament la tipologia dels anomenats "Programes d'ensenyament en valencià": "en els municipis de predomini lingüístic valencià (art. 35 LUEV) tots els centres aplicaran un o més d'un dels programes d'educació bilingüe: programa d'ensenyament en valencià (PEV), programa d'immersió lingüística (PIL) i programa d'incorporació progressiva (PIP). En les zones de predomini lingüístic castellà **podran aplicar-hi qualsevol dels programes**, segons la voluntat expressa dels pares i mares".

Les dificultats d'aplicació de la normativa relativa a l'ensenyament varen ser enormes; una de les més importants va ser la falta de capacitació lingüística del professorat, que no s'exigia de forma taxativa com a requisit i que només era un mèrit a l'hora d'accedir a la funció pública. No va ser fins a l'any 2002 quan es va introduir l'anomenat "requisit lingüístic" en matèria de funció pública docent mitjançant el [Decret 62/2002, de 25 d'abril \(DOGV núm. 4240, de 2 de maig del 2002\), del Govern valencià, pel qual es regula l'acreditació dels coneixements lingüístics per a l'accés i la provisió de llocs en la funció pública docent no](#)

[universitària a la Comunitat Valenciana](#), norma que vam tenir ocasió de comentar en la [Crònica legislativa del País Valencià en l'RLD núm. 38](#).¹

La Generalitat Valenciana ha estat aplicant des de 2002 aquest decret en totes les convocatòries d'accés als cossos de mestres, professors de secundària, d'escoles oficials d'idiomes i ensenyaments especials fins al 2015, any en què el Partit Popular va perdre la seua hegemonia i es va constituir al País Valencià un govern de coalició PSPV-PSOE i Compromís, l'anomenat "Govern del Botànic". Així, durant els diversos governs "populars", tot i que s'havia aprovat l'exigència del requisit en la docència, en la seua aplicació, quedava exclòs de la llista de titulacions que eximien de la realització d'una prova eliminatòria d'aptitud de valencià l'únic títol acadèmic superior de la matèria, el de llicenciat en filologia catalana. Aquesta situació va provocar una allau de demandes contencioses —s'impugnaren judicialment totes i cadascuna de les convocatòries d'accés a cossos docents, any rere any— i nombrosa jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia del País Valencià (d'ara endavant TSJ-PV) i del Tribunal Suprem.² Destaquem a l'àmbit del TSJ la [Sentència TSJ-PV núm. 330/2004, de 4 de març de 2004](#), resultat del primer procediment d'aquestes característiques, arran d'un recurs contenciós administratiu promogut per Acció Cultural del País Valencià (ACPV) contra les ordres de convocatòria de proves selectives per a l'ingrés al cos de mestres i professors de secundària (Ordres de 8 de maig de 2002), en els quals no es reconeixia el títol de filologia catalana per a l'exempció de la prova de valencià; en aquesta convocatòria i posteriors van demandar també, a més de les entitats de defensa de la llengua, els opositors afectats, les universitats que expedien el títol, diversos sindicats... en definitiva, hi ha hagut fins ara unes cinquanta sentències d'aquestes característiques.³

A més dels anteriorment ressenyats, hem de destacar també el [Decret 102/2008, d'11 de juliol \(DOCV núm. 5806, de 15 de juliol\)](#), del Consell, pel qual s'estableix el currículum del batxillerat en la Comunitat Valenciana, regula en aquest nivell docent les matèries de llengua castellana, catalana i anglesa i literatura castellana i catalana; el [Decret 119/2008, de 5 de setembre \(DOCV núm. 5851, de 17 de setembre\)](#), del Consell, pel qual s'estableix el currículum del nivell avançat de les ensenyances d'idiomes de règim especial a la Comunitat Valenciana, regula el contingut curricular del nivell avançat dels idiomes alemany, àrab, xinès, espanyol per a estrangers, francès, grec, anglès, italià, portuguès, rus i valencià als ensenyaments d'idiomes de règim especial. Per la seua part, el Decret 111/2007, de 20 de juliol; el [Decret 112/2007, de 20 de juliol](#), i el [Decret 155/2007, de 21 de setembre](#), pels quals es regula el contingut curricular de l'ensenyament del català, del castellà i de les llengües estrangeres a educació primària, educació secundària obligatòria i escoles oficials d'idiomes. Recomanem la seua lectura en tant que reflecteixen la concepció de l'ensenyament de les llengües de l'etapa "popular". D'una part, el català ocupa una posició d'inferioritat respecte del castellà: la primera es considera apta per a la comunicació interna al si de la comunitat autònoma i l'altra, a escala internacional; d'altra part, s'observa que tot el text està travessat per l'acientífica —i antijurídica— obstinació a considerar el valencià un idioma independent i separat del català parlat exclusivament al territori valencià i, finalment, hom pot veure clarament que el conflicte jurídic i d'ús entre català i castellà queda sempre dissolt en el marc del que l'Administració anomena "model plurilingüe". Aquesta qüestió es tracta a la [Crònica legislativa del País Valencià de l'RLD núm. 50](#).⁴

El sistema de programes d'ensenyament evoluciona cap al plurilingüisme i hom aprova l'[Ordre de 19 de maig de 2009 \(DOCV núm. 6034, de 12 de juny\)](#) de la Conselleria d'Educació, per la qual s'estableix l'organització, estructura i funcionament d'un programa experimental plurilingüe a la Comunitat Valenciana, comentada a la Crònica legislativa del País Valencià del número 53 de l'RLD.⁵ Aquesta ordre anticipa el [Decret 127/2012, de 3 d'agost \(DOCV núm. 6824, de 6 d'agost\)](#), del Consell, pel qual es regula el plurilingüisme

---

1 [Teodoro \(2002b\)](#).

2 Pou (2019).

3 A títol d'exemple, perquè la llista és molt llarga citem les següents: Sentència del TSJCV núm. 393/2004, de 25 de març de 2004; Sentència del TSJCV núm. 518/2004, de 16 d'abril de 2004; Sentència del TSJCV núm. 677/2004, de 20 de maig de 2004; Sentència del TSJCV núm. 158/2005, d'11 de febrer de 2005; Sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana núm. 539/2005, de 12 de maig de 2005.

4 [Teodoro \(2008b\)](#).

5 [Teodoro \(2010\)](#).

[en l'ensenyança no universitària a la Comunitat Valenciana](#), del qual vam parlar a la [Crònica legislativa del País Valencià del número 60 de l'RLD](#).⁶

El Decret 127/2012 posa fi als programes d'educació bilingüe i suposa la implantació definitiva del trilingüisme a l'ensenyament. El decret estableix dos programes lingüístics progressius d'aplicació en els centres: un programa plurilingüe en valencià i un programa plurilingüe en castellà. Els programes es concretaran en els centres a través dels seus respectius projectes lingüístics de centre (PLC). Cada centre establirà en el seu PLC la llengua base, valencià o castellà, en la qual impartirà la majoria de les àrees, matèries o mòduls del seu programa. La idea es va publicitar com que ja s'havia aconseguit l'equiparació del castellà i del valencià en l'ensenyament. Així, ja no calia donar prioritat al valencià i l'ensenyament s'organitzaria amb les tres llengües de forma paritària.

Aquest sistema, impulsat pel Partit Popular, implicava la reducció de l'ensenyament en valencià tot fent servir la necessitat de millora en els nivells escolars d'anglès com a justificació. El Consell Valencià de Cultura, en el seu informe de 2014 al respecte, va considerar que el decret de plurilingüisme “*és una dificultat afegida a l'ensenyament en valencià, que no assegura als alumnes la competència en anglès, ni una mateixa capacitat lingüística en castellà i en valencià [...]. No podem introduir una presència equilibrada de les tres llengües objecte d'estudi, quan en la societat no tenen aquesta presència equilibrada. Cal partir que el castellà és la llengua majoritària, el valencià la minoritzada i l'anglès, encara avui, es pot considerar una llengua estrangera*”.

L'any següent, per estricta necessitat —sense professorat capacitat el plurilingüisme és inaplicable— es va dictar l'[Ordre 17/2013, de 15 d'abril \(DOCV núm. 7006, de 18 d'abril de 2013\), de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport](#), per la qual es regulen les titulacions administratives que faculden per a l'ensenyament en valencià, del valencià, i en llengües estrangeres en les ensenyances no universitàries en la Comunitat Valenciana, i l'[Ordre 90/2013, de 6 de novembre \(DOCV núm. 7148, de 8 de novembre\), de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport](#), per la qual es regula la catalogació amb el requisit lingüístic de valencià de determinats llocs de treball docents en centres docents públics i en els servicis o unitats de suport escolar i educatiu dependents de la Generalitat, normes que varen ser analitzades a la [Crònica legislativa del País Valencià del número 61](#)⁷ de l'RLD.

Aquest model plurilingüe és el que finalment ha acabat imposant-se, però amb un tarannà diferent. Mentre en l'època del Partit Popular el plurilingüisme s'emprava com a instrument per a diluir l'ensenyament del valencià i minimitzar-lo, a partir de 2015, amb el canvi de Govern i la majoria parlamentària progressista eixida de les eleccions autonòmiques, el plurilingüisme té una altra perspectiva: “recollir les pràctiques més reeixides de societats multilingües avançades, aplicar els coneixements dels especialistes en educació més reconeguts, promoure els principis de sostenibilitat i complementaritat lingüístiques i equilibrar, amb la distribució de temps, continguts i nivells de complexitat que escaiguen a cada context les necessitats comunicatives plurilingües i la continuïtat del patrimoni cultural heretat”.

L'objectiu proclamat és el “redreçament de l'ús social de les llengües”, el qual “ha de servir per a vertebrar la societat valenciana en conjunt, aprofundir en les diverses varietats lingüístiques, promoure el respecte a la identitat plural, la cooperació entre territoris, el reconeixement del valencià com a llengua pròpia de la Comunitat i la necessitat d'aprenentatge de les llengües de comunicació internacional”. Això és almenys el que proclama, com a norma que dona inici a una nova etapa, el [Decret 9/2017, de 27 de gener \(DOGV núm. 7973, de 6 de febrer\), del Consell, pel qual s'estableix el model lingüístic educatiu valencià i se'n regula l'aplicació als ensenyaments no universitaris de la Comunitat Valenciana](#), norma que canvia totalment el model lingüístic de l'ensenyament i elimina el sistema de línies existent fins llavors.

Aquesta norma estableix un únic programa d'educació plurilingüe dinàmic amb sis nivells, de bàsic a avançat, que es diferencien pel nombre d'hores vehiculars en les tres llengües en assignatures no lingüístiques, d'aplicació per a tots els centres d'educació no universitària públics i privats concertats. Els centres privats no concertats podien acollir-se'n. Segons el decret, les llengües de l'ensenyament són les següents: valencià, com a llengua pròpia, castellà, com a llengua oficial de l'Estat, anglès, com a llengua de

⁶ Teodoro (2013).

⁷ Teodoro (2014).

comunicació internacional i les altres llengües estrangeres que puguen oferir els centres educatius d'acord amb el projecte lingüístic de centre, les llengües de l'Administració educativa (valencià, sense perjudici del dret d'opció lingüística de la ciutadania), les llengües del centre (es prioritzarà el valencià d'acord amb el Pla de Normalització Lingüística del centre) i les llengües de l'alumnat (entre les quals, hi caben altres llengües presents en les famílies que podran ser estudiades en els centres escolars en horari extracurricular). La resta del seu contingut així com els problemes d'aplicació que va tenir el decret a causa de la immediata, múltiple, amb diversos recursos simultanis, i efectiva impugnació judicial per part dels sectors contraris a la normalització del valencià —amb suspensió cautelar inclosa per part del TSJCV— els trobeu ampliat a la Crònica legislativa valenciana de l'[RLD núm. 68](#).⁸

No ens podem estar de comentar, per a donar idea de la conflictivitat social d'aquesta qüestió, la peripècia jurídica i processal del Decret 9/2017, que va ser extraordinària: inicialment, en ser impugnat, va ser suspès cautelarment, en peça separada, per la [interlocutòria de 23 de maig de 2017](#),⁹ la qual fou recorreguda i confirmada per la mateixa Sala (Secció 4a Contenciós-TSJCV) al mes següent; després, el Decret, va ser anul·lat parcialment, estimant-se dos dels recursos presentats i dictant el TSJCV les corresponents sentències,¹⁰ posteriorment, va ser derogat pel mateix Consell mitjançant el [Decret 219/2017, de 29 de desembre \(DOGV núm. 8202, de 30 de desembre\), del Consell](#). Finalment, ja derogat i de forma totalment inèdita —perquè la derogació de la norma comportava la desaparició de l'objecte material del plet—, va ser anul·lat judicialment per Sentència de 25 d'abril de 2018,¹¹ dictada, no per casualitat, el dia que el País Valencià commemora la Batalla d'Almansa i la pèrdua dels seus Furs i celebra habitualment manifestacions en reivindicació de drets nacionals i lingüístics.

Mentrestant, el Consell, davant la bel·ligerància contra el Decret, emparada i enfortida per les decisions del TSJCV, va decidir que era més operatiu, en comptes de continuar amb els procediments davant el Tribunal Suprem —recordem que hi va haver diverses impugnacions i que no es van acumular en un únic procediment—, derogar el Decret 9/2017 i impulsar l'aprovació d'una disposició general amb rang de llei, la qual cosa impedia la impugnació judicial ordinària i permetia l'aplicabilitat immediata de la norma. Així, es va aprovar ràpidament, gràcies a la correlació de forces favorables a les Corts Valencianes, la [Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat \(DOGV núm. 8240, de 22 de febrer\), per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià](#).

En la nostra Crònica de l'[RLD núm. 70](#)¹² abordem a bastament aquesta norma, actualment en vigor, que suposa un nou paradigma en l'ensenyament del català a les nostres terres dins el model de plurilingüisme.

Així, a diferència del sistema anterior, en què existien dos models principals o línies on predominava un o altre dels idiomes oficials, el model és ara únic per a tots els centres i plurilingüe: conté un mínim del 25% de valencià (i en tot cas mai inferior al que ja tenien amb l'antic programa d'ensenyament en valencià) i un mínim del 25% de castellà com a llengües vehiculars i un percentatge mínim d'entre el 15% i el 25% de llengua estrangera. Cada centre determinarà els percentatges, de tal manera que sembla un sistema flexible i de fàcil adaptabilitat a la realitat sociolingüística de cada centre. Com dèiem en la nostra [Crònica](#), “la simplicitat aparent del plantejament i sobretot la igualtat projectada sobre els idiomes oficials fa pensar que la norma no serà impugnada d'inconstitucionalitat per part dels sectors contraris a la normalització, que tan actius estan judicialment en els darrers temps, i això, si més no, ja és una virtut de la norma, pensada i prevista per ser aplicada de forma pacífica i duradora”. Resta ara esperar i veure si el temps ens dona la raó i podem gaudir de certa treva almenys en aquest terreny.

3 L'ús institucional

L'Estatut, en l'article 7è, establia un sistema de doble oficialitat lingüística valencià/castellà segons el qual, tothom té dret a conèixer i a usar tots dos idiomes. Afegia l'Estatut que la Generalitat Valenciana seria la

⁸ [Teodoro \(2017b\)](#).

⁹ [Interlocutòria 23/05/2017, Secció 4a, Sala Contenciosa, TSJCV](#).

¹⁰ [STSJCV 1330/2017 de 28 de juliol, STSJCV 1329/2017, de 26 de juliol](#), totes de la Sala Contenciosa del TSJCV, Secció 4a.

¹¹ [STJCV 224/2018, de 25 d'abril](#), Sala Contenciosa del TSJCV, Secció 4a.

¹² [Teodoro \(2018\)](#).

garant de “l’ús normal i oficial” de les dues llengües i d’adoptar les mesures necessàries per a “assegurar el seu coneixement”. Així mateix, aquest article asseverava que “ningú podia ser discriminat per raó de la seua llengua i que s’atorgaria especial protecció i respecte a la recuperació del valencià; que per llei s’establirien els criteris d’aplicació de la llengua pròpia en l’Administració i en l’ensenyament i es delimitarien els territoris en els quals predomines l’ús d’una i altra llengua, així com els que poden exceptuar-se de l’ensenyança i de l’ús de la llengua pròpia”.

L’encarregada de dur a terme aquestes previsions va ser la [Llei de la Generalitat Valenciana 4/1983, de 23 de novembre, d’ús i ensenyament del valencià \(DOGV núm. 133, d’1 de desembre\)](#). La LUEV, llei destinada a “garantir l’ús normal i oficial” segons el seu preàmbul, declara en el títol preliminar que el valencià és “llengua pròpia de la Comunitat Valenciana” i el “dret que tots els ciutadans tenen a conèixer-la i usar-la amb plens efectes jurídics”, de la mateixa manera que si s’emprava el castellà. Resta garantida, segons la Llei, la tutela judicial d’aquest dret i proscriu qualsevol discriminació per raó de llengua.

El títol primer dedica el primer capítol a l’ús oficial del valencià en l’Administració pública. Hom estableix la redacció i publicació bilingüe de les lleis que aproven les Corts Valencianes i la plena validesa de les actuacions administratives i forenses realitzades en valencià. Es faculta la ciutadania a usar i exigir la llengua oficial elegida en la seua relació amb l’Administració pública, inclosa l’Administració de justícia. Es disposa també la plena validesa dels documents públics redactats en valencià i es regula la pràctica dels assentaments registrals i el lliurament de certificacions. Hom atribueix al Consell, d’acord amb els procediments legals establerts, la determinació dels noms oficials dels municipis i topònims en general. Es preveu que els empleats de les empreses de caràcter públic i serveis públics dependents de l’Administració directament relacionats amb el públic hauran de conèixer suficientment el valencià per tal d’atendre amb normalitat el servei. El capítol segon fa referència a l’ús normal del valencià pels ciutadans en les diverses activitats, el qual serà lliure.

El títol quart preveu l’actuació dels poders públics en el foment de la utilització del valencià en les activitats administratives i el seu coneixement pels funcionaris i empleats públics. S’hi preveu també la possibilitat de bonificacions fiscals als actes i manifestacions relacionats amb el foment, la divulgació i l’extensió del valencià. S’hi preveu encara la concertació d’acords amb l’Administració de justícia per a la utilització del valencià als jutjats i tribunals, i amb l’Administració de l’Estat per a l’ús en els registres no subjectes a competència de la Generalitat Valenciana. Hom atribueix al Govern valencià la direcció tècnica i la coordinació del procés d’aplicació de la Llei d’ús i ensenyament del valencià.

El títol cinquè conté la determinació dels territoris predominantment valencianoparlants i castellanoparlants, als efectes d’aplicació de la Llei, sense perjudici que es pugua procedir-ne a la revisió i sense que siga obstacle perquè qualsevol ciutadà de la nostra Comunitat pugua fer efectiu el dret a conèixer i usar el valencià. Per a la inclusió dels termes municipals en cada zona lingüística s’ha pres com a base el mapa i la relació de poblacions confeccionats per l’Institut de Filologia Valenciana de la Universitat Literària de València, i de la Universitat d’Alacant. En les disposicions transitòries s’estableix el termini de tres anys perquè en les distintes àrees de l’Administració valenciana es duguen a terme les disposicions d’aquesta Llei, acceptant els terminis establerts en els pactes a convenir amb les altres àrees de l’Administració. També s’hi preveu el pas de la situació actual a la qual derivarà de l’aplicació de la Llei respecte al professorat en formació i en actiu. La Llei conté, també, una disposició derogatòria i una altra de final que autoritza al Govern valencià a desplegar reglamentàriament l’aplicació de la Llei i estableix la data inicial de l’entrada en vigor.

Seguint la línia ambigua de l’Estatut, la LUEV no estableix els mecanismes per a garantir l’ús del valencià en l’Administració, no explica enlloc que el valencià és una variant dialectal i una denominació tradicional del català en aquest territori i no estableix la necessitat de la plena capacitat lingüística del funcionari per tal de fer efectius els drets lingüístics dels valencians. Tampoc concreta la preeminència que com a llengua pròpia hauria de tenir en tant que d’ús normal i preferent i, en definitiva, no estableix mesures de normalització lingüística, en el sentit de comptar amb un programa polític que vincule tots els poders públics radicats a la comunitat autònoma, que els indique en què els obliga específicament i que definisca les accions concretes que s’hauran d’aplicar per a aconseguir els objectius proposats.

La LUEV no ha tingut un gran desenvolupament normatiu i només s’han aprovat, tot desplegant alguns aspectes de les seues previsions, alguns decrets sectorials:

- Organització administrativa: el [Decret 44/1984, de 16 d'abril \(DOGV núm. 160, de 3 de maig\)](#), pel qual es crea la Comissió Interdepartamental per a l'Aplicació de l'Ús del Valencià, la qual té com a funcions les accions de la Generalitat adreçades a la normalització lingüística i proposar les mesures per a l'aplicació de la Llei 4/1983. (Vegeu comentari en la [Crònica legislativa del País Valencià a l'RLD](#) núm. 6).¹³
- Certificacions administratives de coneixements de llengua i organisme encarregat: [El Decret 173/1985, de 28 d'octubre, del Consell de la Generalitat Valenciana, de creació de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià](#), organisme encarregat d'organitzar i efectuar les proves per a l'obtenció de les certificacions administratives de coneixements de valencià, el certificat de coneixements de valencià, que acreditarà el coneixement de la llengua a l'efecte d'accedir a la funció pública (DOGV núm. 313, de 4 d'abril), derogat pel [Decret 47/1989 del Consell de la Generalitat Valenciana, pel qual es regulen les funcions, composició i organització de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià](#) (comentat en la [Crònica valenciana del número 22 de l'RLD](#)).¹⁴ Posteriorment, per [Ordre de 16 d'agost de 1994, sobre homologació i revalidació dels certificats oficials administratius de coneixements de valencià](#), es varen homologar als certificats valencians els emesos per les administracions catalana i balear i el títol de llicenciat en filologia catalana. Poc després, només va accedir al Govern de la Generalitat el Partit Popular, mitjançant [l'Ordre de 22 de desembre de 1995 \(DOGV núm. 2651, de 22 de desembre\)](#) es va revocar aquesta homologació, inclosa la del títol superior, l'únic que s'expedeix en la matèria. Aquesta falta de reciprocitat va motivar un recurs contenciós administratiu interposat per Acció Cultural del País Valencià i el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià, que, tot i perdre's en primera instància, es va guanyar davant el Tribunal Suprem.¹⁵ Així, va quedar fixada la doctrina jurisprudencial segons la qual el valencià és una de les denominacions del català i hi existeix plena equivalència des del punt de vista científic i acadèmic, raó per la qual, no es pot discriminar en funció del nom estatutari —valencià— a les persones que acrediten coneixements de català amb certificats, títols o diplomes oficials a l'hora d'accedir a la funció pública.
- Ens científic d'assessorament: el [Decret 238/1994, de 22 de novembre, de Govern valencià, pel qual es crea l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana](#). (DOGV núm. 2397, de 29 de novembre). Trobem el comentari sobre aquesta norma al [número 23 de l'RLD](#).¹⁶

Totes aquestes normes pertanyen a l'època del Partit Socialista. En assolir el Partit Popular el Govern de la Generalitat l'any 1995, la política lingüística, que havia estat tèbia i poc decidida, però que tampoc s'havia centrat a negar la unitat de la llengua, va fer un gir copernicà i ben aviat es van manifestar les primeres decisions en aquesta matèria: es tractava de deixar ben clar que el valencià no era la mateixa llengua que el català, per a la qual cosa necessitava una autoritat científica i acadèmica pròpia (així naix l'AVL) i diferent. A més, el seu ús social no podria mai equiparar-se al castellà i no es desplegarien mai mesures efectives de normalització, ni en l'escola ni en l'Administració pública i molt menys respecte l'ús social o l'àmbit socioeconòmic.

Només es potenciarien aspectes folklòrics i àmbits d'ús molt concrets com ara algunes festes, les més turístiques: les Falles de València, les Fogueres d'Alacant o les Festes de la Magdalena de Castelló (totes festes de capitals de província, ignorant altres festes tradicionals importants com els Moros i Cristians d'Alcoi i d'altres moltes poblacions valencianes, el Misteri d'Elx, la Fira de Xàtiva, etc.). Un altre exemple d'aquesta actuació insubstancial passava per subvencionar els centres valencians a l'exterior (locals de seus d'emigrants valencians, radicats principalment en Espanya i Amèrica —Argentina en té onze, els Estats Units quatre i Uruguai, Veneçuela, Mèxic i Xile en tenen un cadascú) mentre s'abandonaven a la seua sort —en dotació econòmica i de personal— les oficines de normalització lingüística creades a molts municipis valencians, sostingudes amb subvencions ridícules, i s'obstaculitzava la incorporació de personal capacitat lingüísticament a l'Administració local i autonòmica mitjançant impugnacions sistemàtiques dels acords

¹³ [Martí i Moles \(1985\)](#).

¹⁴ [González \(1994\)](#).

¹⁵ [STS 1784/2006, de 15 de març de 2006](#).

¹⁶ [González \(1995\)](#).

municipals en els quals s'establia l'anomenat requisit lingüístic.¹⁷ Fins i tot es va arribar a intentar suprimir les oficines de normalització municipals, amb l'excusa que ja no calien en ser el valencià una llengua plenament normalitzada. Afortunadament aquesta línia d'actuació va ser frenada en els tribunals, gràcies a la impugnació per part d'Acció Cultural del País Valencià contra un acord municipal en aquest sentit en el municipi d'Alboraia, de manera que es va aconseguir una sentència del TSJCV en què s'establia que l'oficina continuava essent necessària per a les finalitats de normalització.¹⁸

Una de les grans decisions del Partit Popular en la seua línia secessionista va ser la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. En efecte, mitjançant [la Llei 7/1998, de 16 de setembre \(DOGV núm. 3334 de 21 de setembre\), de la Generalitat Valenciana, de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua](#), s'institueix una autoritat normativa del valencià diferent de l'existent fins llavors per a tota la comunitat lingüística, l'IEC,¹⁹ la qual cosa va suposar el trencament de la unitat del català en relació amb la institució científica i normativa de la llengua, fins llavors íntegra, com ja vam analitzar als números [31 \(González\)](#)²⁰ i [32 \(Teodoro\)](#).²¹

Tres anys després de l'aprovació de la Llei de creació, es va constituir l'Acadèmia mitjançant el [Decret 8/2001, de 27 de juny \(DOGV núm. 4.036, de 5 de juliol\), del president de la Generalitat Valenciana, pel qual es nomenen els membres de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua \(AVL\)](#), qüestió amplament tractada al [número 37 de l'RLD](#).²² La composició final de l'AVL va ser el resultat d'un acord polític: més que la "competència científica i acadèmica exigida", que era el principal requisit legal per a ser-ne membre, va operar en la selecció la recerca de l'equilibri entre els sectors secessionistes (Real Acadèmia de Cultura Valenciana, defensors de les anomenades "Normes del Puig", que neguen la catalanitat del valencià; els polítics del PSOE-PSPV i el PPCV —per quota de representació parlamentària—, i els membres de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, com a representants dels defensors de la unitat de la llengua catalana i els criteris científics).

Un cop ja constituïda, l'AVL va començar a treballar i a aprovar resolucions que, d'acord amb la seua naturalesa jurídica, serien normatives i vinculants, amb eficàcia *erga omnes*. A l'hora de la seua redacció, l'AVL posà, no obstant això, molta més cura a no ofendre "sensibilitats" —només les dels secessionistes, clar— que a aprovar documents útils per a resoldre el conflicte lingüístic i a mantenir el rigor científic. Així, els consensos als quals sol arribar l'AVL en els seus documents són una mena de quadratura del cercle: són documents normatius, basats en fonaments científics, però no poden proclamar la catalanitat del valencià i per tant solen destacar o fins i tot tractar en exclusiva els aspectes més "genuïnament valencians" de la gramàtica, del lèxic o de la fonètica, sense nomenar la referència al català ni fer esment explícit a altres territoris de la comunitat lingüística fora del territori administrativament valencià.²³ En la nostra opinió, seria un treball útil si es tractés com a complement, aportació, enriquiment i no com a substitució de la gramàtica, lèxic, fonètica, etc. establerta per l'IEC per a tota la llengua catalana.

17 Així va passar a Vinaròs, Dènia, Ontinyent, Xixona i Benicarló: STSJC 604/2000, 10 juny, secció 2na; 25/2002, 16 gener, secció 2na; 111/2003, 31 gener, secció 2na.; STSJC 1030/2003, d'11 de juliol; Jutjat Contenciós 2, d'Alacant Sentència núm. 235/2007.

18 [STSJC 974/2012, de 12 de novembre. Sala contenciosa, Secció 2a](#): Considera el Tribunal que sense assignació pressupostària concreta i determinada no es pot assegurar "la obligació que pesa sobre la Corporación de promocionar el uso del valenciano, y que le viene impuesta no sólo por el art. 28 de la Llei d'Ús, sino por otros propios preceptos de su Reglamento, que se mantienen subsistentes y por tanto vigentes, entre los que cabe destacar el art. 2 en sus apartados b) y c). No acredita el Ayuntamiento que la promoción del uso del valenciano, tras la supresión de la Oficina de Promoción, se haya seguido realizando a través de otros medios, por lo que hay que concluir que dicha supresión y con ella la amortización de la plaza de Técnico de Promoción lingüística, suponen una vulneración de las obligaciones que pesaban sobre la Corporación y son, en consecuencia, contrarias a derecho, por lo que procede anularlas y dejarlas sin efecto".

19 Real Decreto 3118/76, de 26 de novembre.

20 [González \(1999\)](#).

21 [Teodoro \(1999\)](#).

22 [Teodoro \(2002a\)](#).

23 Per exemple, avui, quan redactem aquest article, trobem en la web de l'AVL que la "paraula del dia" és *bresquilla*. Després de fer la definició (fruit comestible...) i explicar l'etimologia de la paraula (prové del llatí...) se'ns diu: "[...] Este mateix fruit, segons les zones, rep diverses denominacions. En algunes comarques castellonenques és conegut com a *préssec*, que també presenta en certes poblacions les variants *presquilla*, *presquill*, *prisco* i *ambresquilla*. Derivades de *malus cotonus*, 'poma cotonosa', també hi ha les formes *melocotó*, *melicotó*, *malacotó* i *malacotó* <sic>. Esta última forma ja apareixia registrada en el Thesaurus puerilis d'Onofre Pou, publicat l'any 1575, i la resta de variants també apareixen profusament documentades en la tradició lexicogràfica valenciana".

Si busquem "préssec" en el diccionari normatiu de l'AVL obtenim: [*prések*] m. BOT./AGR. *Bresquilla*.

Les resolucions de l'AVL estan farcides d'omissions, circumloquis i eufemismes que no pretenen sinó eludir els mots "català", "llengua catalana", "comunitat lingüística", "domini lingüístic", etc. Per exemple, la que pretenia ser una solució per al nom de la llengua, la [Resolució 2/2005, de 29 de març \(DOGV núm. 4983, de 12 d'abril\), de la Presidència de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, per la qual es publica l'Acord de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua \(AVL\), adoptat en la reunió plenària de 9 de febrer de 2005, pel qual s'aprova el Dictamen sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià](#) diu literalment: "D'acord amb les aportacions més solvents de la romanística acumulades des del segle XIX fins a l'actualitat (estudis de gramàtica històrica, de dialectologia, de sintaxi, de lexicografia...), la llengua pròpia i històrica dels valencians, des del punt de vista de la filologia, és també la que compartixen les comunitats autònomes de Catalunya i de les Illes Balears i el Principat d'Andorra. Així mateix és la llengua històrica i pròpia d'altres territoris de l'antiga Corona d'Aragó (la franja oriental aragonesa, la ciutat sarda de l'Alguer i el departament francès dels Pirineus Orientals)" ([Comentari a l'RLD núm. 44](#)).²⁴

Entre els documents normatius aprovats per L'AVL en destaquem els següents:

- La Resolució 10/2002, de 4 d'abril (DOGV núm. 4229, de 16 d'abril), de la Presidència de l'AVL, per la qual es publica l'acord de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua adoptat en la reunió plenària del 25 de març de 2002, pel qual s'aprova el referent normatiu oficial del valencià i en el mateix sentit la [Resolució 12/2002](#), de 31 de maig (DOGV núm. 4277, de 24 de juny), de la Presidència de l'AVL (vegeu el [número 38 de l'RLD](#)).²⁵ Aquest referent consisteix en un seguit de formes "genuïnes valencianes", seleccionades fonamentalment de la parla local de la ciutat de València i la seua àrea metropolitana (que inclouen indistintament arcaïsmes, expressions col·loquials, castellanismes i d'altres) barrejades amb l'únic criteri de crear un estàndard valencià al més separat possible del català estàndard actual. El nou referent implica un notable empobriment i vulgarització de la llengua.
- El [Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià](#),²⁶ el primer diccionari normatiu de l'AVL, amb eficàcia *erga omnes*, i segons la Llei, d'aplicació preceptiva a totes les institucions públiques, organismes públics i centres d'ensenyament de tots els nivells públics i sostinguts amb fons públics.
- [La Gramàtica normativa valenciana](#) (GNV),²⁷ obra en la qual, segons l'AVL, "s'ha intentat harmonitzar dos principis bàsics: 1. La recuperació i la prioritització de les solucions valencianes genuïnes, vives, ben documentades en els clàssics i avalades per l'etimologia i per la tradició literària i gramatical. 2. La convergència amb les solucions adoptades en els altres territoris que compartixen la nostra llengua, a fi de garantir-ne la cohesió pertinent".
- La [Gramàtica valenciana bàsica](#)²⁸ (Resolució de 13 de juny de 2016 (DOCV núm. 7810, de 21 de juny), de la Presidència, per la qual es dona publicitat a l'aprovació pel Ple de l'obra normativa titulada [Gramàtica valenciana bàsica](#)).
- El [Diccionari normatiu valencià](#), el qual es va fer públic mitjançant [Resolució de 13 de novembre de 2017 \(DOGV núm. 8184, de 5 de desembre\)](#), de la Presidència de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, per la qual es dona publicitat a l'obra normativa titulada [Diccionari normatiu valencià](#).

L'AVL té diverses seccions (foment de l'ús del valencià, publicacions i comunicació, terminologia i assessorament lingüístic, onomàstica, lexicografia i gramàtica i documentació i literatura) que duen endavant estudis i treballs. També fa publicacions, emet informes sobre projectes legislatius i reglamentaris en matèries relacionades amb la llengua (toponímia, ensenyament, ús oficial, etc.), així com declaracions institucionals al voltant de fets o projectes rellevants. La seua existència no impedeix, en absolut, que continue el debat i l'acusació política sobre el valencià.

²⁴ [Teodoro \(2005\)](#).

²⁵ [Teodoro \(2001b\)](#).

²⁶ [Teodoro \(2007\)](#).

²⁷ [Informació pública de l'edició de la Gramàtica normativa valenciana i del seu caràcter obligatori \(DOGV núm. 5399, de 30 de novembre de 2006\)](#).

²⁸ [Teodoro \(2016b\)](#).

A partir de l'any 2015 en què es va produir, com ja hem comentat en matèria d'ensenyament, un canvi de majoria parlamentària a les Corts Valencianes i es va constituir un Consell —Govern del Botànic— format pel PSOE-PSPV i Compromís amb suport institucional de Podem-Esquerra Unida. Aquest canvi ha donat un gran impuls a la política lingüística respecte a l'ús institucional de la llengua i l'actualització al marc europeu mitjançant l'aprovació de diverses normes molt importants que despleguen sectorialment les previsions de la LUEV. Tanmateix, la reforma definitiva de la Llei de la funció pública no s'ha abordat encara.

En efecte, al País Valencià, la primera regulació autonòmica de la funció pública valenciana es va establir mitjançant la [Llei 10/1985, de 31 de juny \(DOGV núm. 279 de 12.08.1985\), de la Generalitat](#). Aquesta Llei responia a les necessitats de la llavors incipient Administració de la Generalitat i el model dissenyat venia condicionat per les estructures organitzatives tradicionals de l'Administració general de l'Estat, assumides a través dels processos de transferències i, des del punt de vista normatiu, per la [Llei 12/1983, de 14 d'octubre, de procés autonòmic](#) i per la [Llei 30/1984, de 2 d'agost, de mesures per a la reforma de la funció pública](#), les quals limitaven considerablement els marges de configuració de la funció pública valenciana. La [Llei 10/2010, de 9 de juliol \(DOCV núm. 6310, de 14 de juliol\), de la Generalitat, d'ordenació i gestió de la funció pública valenciana](#) (comentada en la [Crònica valenciana del número 56 de l'RLD](#)),²⁹ actualment en vigor, pretengué modernitzar l'Administració valenciana i adaptar-la als principis d'eficiència i eficàcia, però la veritat és que no ha estat una eina de normalització, ja que en la seua regulació els coneixements lingüístics són mèrits i no requisits d'accés a la funció pública. Fins i tot, aquests coneixements —mèrits— poden acreditar-se després d'haver-hi accedit, sense que el termini per a fer-ho siga efectiu i real, atès que excedir-lo no comporta cap conseqüència.

L'aprovació de la nova Llei de la funció pública en què s'introduirà aquesta exigència està ajornant-se des de la legislatura anterior. Malgrat el consens sindical,³⁰ de l'AVL³¹ i del Consell Jurídic Consultiu,³² continuen havent-hi reticències per part del PSOE-PSPV³³ i no hi ha una data clara d'inici de la tramitació de la Llei.

I mentre la Llei ha estat la que era, a la seua empara s'han anat perfilant lingüísticament moltes places de funcionaris de l'Administració local i autonòmica. Ara bé, actualment, segons la jurisprudència del TSJCV (generada per la conflictivitat de l'aprovació, per part d'alguns municipis, de relacions de llocs de treball amb les places perfilades lingüísticament), l'establiment d'una exigència lingüística concreta s'ha de justificar cas a cas en funció del lloc de treball i segons la tasca que el treballador o treballadora ha de realitzar, fixant-lo en més o menys exigència en funció de les característiques de la plaça en qüestió.

Deixant de banda aquesta qüestió, és innegable, com hem dit, que a partir de l'any 2015 el Consell i les Corts han fet un gran esforç en el desplegament normatiu de la LUEV i durant aquests quatre anys s'han aprovat moltes disposicions rellevants que han suposat la modernització i l'adaptació de moltes estructures a les noves administracions digitals i al Marc europeu comú de referència per a les llengües. Enumerem les més importants i, atesa la limitació d'aquest treball, ens remetem, quan escau, al número de la Revista en què vam fer el comentari corresponent:

[- Decret 128/2016, de 7 d'octubre \(DOGV núm. 7895, de 13 d'octubre\), del Consell, pel qual es regula la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià.](#)³⁴

²⁹ Teodoro (2011).

³⁰ *Diari La Veu* (27 de desembre de 2016). [Un acord històric per demanar la competència lingüística en tota l'Administració valenciana](#).

³¹ [Informe sobre l'avantprojecte de Llei de la funció pública valenciana \(Acord 26/2019 del Ple de l'AVL, adoptat en la sessió de 6 de setembre\)](#).

³² [Dictamen 2019/305, de 15 de maig, sobre Anteproyecto de Ley de la Función Pública Valenciana del Consell Jurídic Consultiu](#).

³³ ["Gabriela Bravo informa l'AVL sobre la regulació del requisit lingüístic en la funció pública"](#) *Revista Saó*, 15/07/2019. La consellera de Justícia, Gabriela Bravo, cap del departament que prepara el Projecte de Llei, segons ha manifestat recentment, es partidària que els nivells i els graus de coneixement que s'hauran d'exigir als aspirants a funcionaris no quedaran definits en la mateixa Llei sinó en un reglament posterior que la desplegarà.

³⁴ Teodoro (2017a).

- [Resolució de 23 de novembre de 2016 \(DOGV núm. 7923, de 23 de novembre\), del director general de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme, per la qual s'aproven els *Criteris lingüístics d'aplicació a l'Administració de la Generalitat i els seus ens instrumentals*.](#)³⁵
- [Decret 189/2016, de 16 de desembre \(DOGV núm. 7943, de 23 de desembre\) del Consell, pel qual es declaren bé d'interés cultural immaterial les *Normes de Castelló*.](#)
- [Ordre 7/2017, de 2 de març \(DOGV núm. 7993, de 06 de març\), de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regulen els certificats oficials administratius de coneixements de valencià de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià, el personal examinador i l'homologació i la validació d'altres títols i certificats.](#)
- [Decret 61/2017, de 12 de maig \(DOGV núm. 18193, de 23 de maig\), del Consell, pel qual es regulen els usos institucionals i administratius de les llengües oficials en l'Administració de la Generalitat.](#)³⁶
Aquest Decret va ser impugnat per dos parlamentaris del Partit Popular i el TSJ ha anul·lat la major part del seu articulat. Són contraris a dret, segons el TSJ els preceptes que donaven un ús destacat al valencià sobre el castellà a les notificacions, la retolació d'edificis i la comunicació entre els treballadors públics i amb els ciutadans. També considera nuls els articles relatius a l'ús del valencià en publicacions i publicitat institucional, en els concursos públics amb proveïdors, en la retolació de carreteres, camins i altres dependències i serveis d'interès públic que depenen d'entitats locals.³⁷ La sentència ha estat recorreguda pel Consell en cassació i a hores d'ara està tramitant-se el procediment corresponent. Val a dir que l'Advocacia de l'Estat, que n'és part en el procediment, es mostra d'acord amb el fet que l'Administració valenciana no puga adreçar-se en valencià a l'Administració catalana i balear, per ser, segons el TSJ i ara també l'Advocacia de l'Estat, perquè tot i ser llengües homologables, valencià i castellà, en l'àmbit acadèmic, no ho són en l'àmbit legal. És a dir, tornem al nominalisme secessionista que ja havia estat rebutjat tant pel Tribunal Constitucional com pel Tribunal Suprem.
- [Decret 187/2017, de 24 de novembre \(DOGV núm. 46303, de 18 de desembre\), del Consell, pel qual es regula el funcionament de l'Oficina de Drets Lingüístics.](#)³⁸
- [Decret 73/2018, de 8 de juny \(DOGV núm. 8316, de 13 de juny\), del Consell, de creació del Consell Social de les Llengües.](#)
- [Decret 13/2019, de 8 de febrer, del Consell \(DOGV núm. 9238, de 14 de febrer\), de creació de la Xarxa Pública de Serveis Lingüístics Valencians.](#)

4 El món socioeconòmic

El foment del català a l'àmbit social i cultural i la seua normalització en el món socioeconòmic no implica, al País Valencià, cap acció concreta l'obligatorietat de la qual estiga establerta legalment.

Les previsions al respecte en la nostra legislació són ben minses i es limiten a dos articles de la LUEV, el 17è i el 33è, molt genèrics i mancats totalment de contingut imperatiu. L'article 17 recull el "dret d'expressar-se en valencià" sense cap deure correlatiu que l'assegure: "Tots els ciutadans tenen el dret a expressar-se en valencià en qualsevol reunió, així com a desplegar en valencià llurs activitats professionals, mercantils, laborals, sindicals, polítiques, religioses, recreatives i artístiques".

Per la seua part, l'article 33è, estableix que: "El poders públics valencians fomentaran en l'àmbit de la seua competència i d'acord amb el que disposa aquesta Llei, l'ús del valencià a les activitats professionals, mercantils, laborals, sindicals, polítiques, recreatives, artístiques i associatives".

³⁵ [Teodoro \(2017a\)](#).

³⁶ [Teodoro \(2017b\)](#).

³⁷ Sentència 319/18, de la Secció Quarta del Contenciós del TSJ-CV, de 17 de juliol.

³⁸ [Teodoro \(2018\)](#).

El foment s'ha limitat, per una part, a realitzar-hi campanyes institucionals genèriques³⁹ o adreçades a sectors concrets, com el comerç⁴⁰ no només per part de la Generalitat Valenciana sinó també per les diferents diputacions provincials i pels ens locals; i per l'altra, a instituir una política de subvencions, la qual, ha anat canviant d'objecte, destinatari i volum econòmic de les dotacions previstes en funció de les diferents polítiques lingüístiques dutes a terme per les diferents administracions al llarg d'aquests anys.

Així, en una primera etapa socialista es varen crear ajudes a l'edició i la traducció de llibres i revistes, ajudes adreçades a associacions i entitats culturals sense fins lucratius per a activitats de promoció de l'ús del valencià, subvencions dirigides a l'àmbit festiu, ajudes a petits comerços i empreses per retolació, etiquetatge o comunicació i ajudes a mitjans de comunicació petits, ràdios i revistes locals o comarcals per emissions o publicacions en valencià.

En l'època del Partit Popular algunes d'aquestes subvencions varen desaparèixer (sota el Govern d'Eduardo Zaplana, per exemple, la Generalitat Valenciana, en un intent desesperat de revocar ajudes concedides a publicacions en valencià —i encara no pagades— va iniciar procediments de declaració de lesivitat per tractar d'anul·lar-les, tot argumentant que eren contràries a l'interès públic) i d'altres es varen reduir notablement quant a volum econòmic; així mateix, es varen subvencionar entitats i activitats secessionistes que fomentaven el conflicte lingüístic, com ara “Lo Rat Penat”, entitat que ha rebut quantioses subvencions durant aquests anys mentre que les organitzacions i entitats catalanistes eren sistemàticament marginades de les ajudes i els concursos, de manera que havien de recórrer al finançament català.

Amb el canvi polític de 2015, les subvencions s'han mantingut i ampliat. Així mateix, mitjançant la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme s'ha donat un nou impuls a aquesta matèria, tot exercint el paper de coordinació i direcció tècnica del procés de normalització, extensió i assessorament a institucions, particulars i empreses, com a mostra d'una política lingüística decidida a favor de l'ús del valencià.

En aquest àmbit cal destacar la creació de la Xarxa Pública de Serveis Lingüístics Valencians⁴¹ en la qual s'agrupen les unitats de normalització institucional i social existents al País Valencià (serveis lingüístics de diputacions, entitats locals i universitats públiques) i que tenen una incidència molt directa en la població.

Una altra de les iniciatives destacables en aquest terreny és la creació, l'any 2018, del Consell Social de les Llengües⁴² com a fòrum de participació institucional i social per al disseny de les polítiques lingüístiques i la seua planificació en l'àmbit social; en aquest nou òrgan hi participen representants dels diferents grups parlamentaris, dels sindicats més representatius, dels mitjans de comunicació, del món empresarial, de les associacions de consumidors, d'entitats civils, etc. i tots ells tindran funció assessora i d'iniciativa política. És d'esperar que d'aquest òrgan, per les seues característiques i composició, en surten propostes interessants en l'àmbit socioeconòmic. Això, però, encara està per veure i és una qüestió que haurem de verificar en els propers anys.

5 Els mitjans de comunicació i el sector audiovisual

La Generalitat Valenciana va voler, des de bon començament, exercir les competències en aquesta matèria i més enllà de l'assumpció d'una competència compartida, va crear i desenvolupar els seus propis mitjans de comunicació. Així, l'article 37.1 de l'Estatut d'autonomia valencià va recollir la competència autonòmica sobre mitjans de comunicació social en relació amb “el desplegament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió en els termes i en els casos establits en la llei que regule l'estatut jurídic de la ràdio i la televisió”. Tot seguit, en l'article 37.3 es va establir que, “la Generalitat Valenciana podrà regular, crear i

³⁹ La més recent, “[Sempre teua. La teua llengua](#)”. La campanya, presentada el 26 de setembre de 2017, coincidint amb la celebració del Dia Europeu de les Llengües, s'ha estès fins a la primavera de 2019 amb tot un seguit d'activitats i una pàgina web.

⁴⁰ *Diga bon dia. Visquem en valencià*. Campanya adreçada al comerç, els quals podien adherir-s'hi i posar un adhesiu en els seus aparadors tot indicant que es tractava d'un establiment valencià-friendly.

⁴¹ [Decret 13/2019, de 8 de febrer, del Consell \(DOGV núm. 9238, de 14 de febrer\), de creació de la Xarxa Pública de Serveis Lingüístics Valencians](#).

⁴² [Decret 73/2018, de 8 de juny, \(DOGV núm. 8316, de 13 de juny\), del Consell, de creació del Consell Social de les Llengües](#).

mantindre la seua pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per al compliment de les seues finalitats”.

I així es va fer. Poc després, les Corts Valencianes van aprovar la [Llei de la Generalitat Valenciana 3/1984, de 6 de juny, de creació i regulació del Consell Assessor de RTVE a la Comunitat Valenciana](#) (DOGV núm. 169, de 12 de juny) i al cap d'un mes escàs, la norma que donaria lloc a la constitució d'una ràdio i una televisió autonòmica de titularitat pública: [la Llei de la Generalitat Valenciana 7/1984, de 4 de juliol, de creació de l'entitat pública Radiotelevisió Valenciana \(RTVV\) i regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat Valenciana](#) (DOGV núm. 176, de 09.07.1984). Segons la norma, RTVV havia de “contribuir a superar la relació de desigualtat entre les dues llengües oficials i ser un vehicle de normalització i recuperació del valencià”. Un dels seus principis d'actuació eren, segons l'article 2n, “la promoció i protecció lingüística de la llengua pròpia”.

Al País Valencià, però, el primer “tercer canal” va ser la televisió autonòmica catalana, TV3, que mitjançant repetidors instal·lats en les serralades principals emetia per a pràcticament totes les comarques valencianoparlants. El primer d'aquests repetidors va començar a emetre el 1985, a la localitat de Sueca, i va ser promogut per un grup de radioaficionats. Poc després Acció Cultural del País Valencià, una associació privada defensora del patrimoni cultural valencià, va iniciar una campanya de venda de participacions per a comprar terrenys i construir repetidors.

En el moment en què va començar a emetre la televisió autonòmica valenciana, el 1989, el famós i ja desaparegut Canal 9, la Generalitat va ocupar les freqüències que ja utilitzaven les emissions de TV3, plenament antenitzades al País Valencià atès que TV3 ja feia quatre anys que estava en emissió. TV3 va migrar de freqüències, però no va desaparèixer; és més, es va ampliar al Canal 33. Totes dues televisions —i emissions radiofòniques de Catalunya Ràdio i Ràdio Nou— van conviure molts anys, van superar l'apagada analògica i van arribar fins a la digitalització —període en què es va arribar al màxim nombre de canals en català, quatre de la CCMA i tres de la RTVV— i van ser tancades en l'època més dura de l'anticatalanisme, el Consell de Francisco Camps (2003-2011) i del seu successor, Alberto Fabra, fins que, una i altra, van desaparèixer per l'acció directa del Consell presidit pel Partit Popular.⁴³

Radiotelevisió Valenciana, malgrat les enormes possibilitats d'actuació i recursos que va arribar a tenir no va arribar a donar ple compliment al seu esperit d'instrument de protecció i promoció de la llengua. El model lingüístic va ser, des del primer moment, poc rigorós i sobretot, voluntàriament separat de l'estàndard català, fins a arribar a prohibir-se llistes de paraules que semblaven “massa catalanes”. D'altra part, no va ser mai una televisió monolingüe; s'emprava el castellà en hora punta i en el primer canal, mentre el català era sovint relegat a hores amb escassa audiència i al seu segon canal, Punt 2, de caràcter cultural, amb una audiència molt reduïda. La llengua era sempre denominada com a “valencià”, “llengua valenciana” o “idioma valencià” de forma exclusiva i mai s'hi feia referència a altres àrees del domini lingüístic ni a la llengua catalana. No s'intercanviaven pel·lícules ni sèries doblades al català per TV3 i gairebé tota la publicitat s'emetia en castellà.

Pel que fa a la ràdio, el [Decret 38/1998, de 31 de març \(DOGV núm. 3218, de 6 d'abril\), pel qual s'estableix el règim de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència i inscripció d'aquestes en el Registre de concessionaris](#) preveia la utilització del valencià en la programació. En les emissores culturals, la utilització del valencià hauria de ser del 50% de la programació, igual que en les emissores locals en zones de predomini lingüístic valencià. Aquesta previsió mai s'ha acomplert.

⁴³ El 17 de febrer de 2011, TV3 va deixar de veure's al País Valencià. Després de vint-i-sis anys d'emissió, Acció Cultural del País Valencià (ACPV), anunciava que no podia continuar fent front a la pressió del Govern valencià, encapçalat per Francisco Camps (PP), i que es veia forçada a tancar els repetidors. Després d'haver estat anul·lades judicialment les sancions interposades a l'entitat amb anterioritat per aquestes mateixes emissions (Sentència del Tribunal Suprem de 5 de desembre de 2009, dictada per la Secció Tercera de la Sala Contenciosa en el Recurs de Cassació núm. 1577/2009), el Partit Popular va forçar una modificació de la Llei 1/2006, del sector audiovisual, aprovada pocs dies abans, per la qual va incloure un règim de multes coercitives segons el qual el Consell podia sancionar ACPV amb 60.000 euros cada quinze dies mentre mantinguera les emissions. Davant la impossibilitat de pagar aquestes elevades quantitats, que posaven en perill la pròpia supervivència d'ACPV, l'entitat va decidir cessar les emissions. La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals perdia aquell dia quatre milions d'espectadors potencials i el País Valencià perdia la primera televisió en llengua pròpia que mai havia tingut, tot i que sempre havia estat en una situació d'inseguretat jurídica i de precarietat.

L'estatut de RTVV va romandre pràcticament intacte durant dècades i només va patir una petita modificació que permeté augmentar el sostre del dèficit i l'endeutament de l'ens. L'any 2012, però, va experimentar una profunda modificació mitjançant la [Llei 3/2012, de 20 de juliol, de la Generalitat, d'Estatut de Radiotelevisió Valenciana](#) (DOGV núm. 6824, de 23 de juliol) justificada per l'aprovació de la Llei 7/2010, de 31 de març, general de la comunicació audiovisual, que derogava, entre d'altres, la Llei 4/1980, de 4 de gener, de l'estatut de la ràdio i la televisió, i la Llei 46/1983, de 26 de desembre, reguladora del tercer canal de televisió.

La nova regulació de la televisió i la ràdio autonòmica s'adaptava, segons el seu preàmbul, als canvis tecnològics i legislatius esdevinguts amb el pas del temps, però el que veritablement implicava la reforma era un canvi de model organitzatiu i econòmic enfocat a liberalitzar la gestió mitjançant l'externalització de la producció i edició de continguts, així com la provisió de mitjans materials, tècnics i humans. RTVV estava en situació de fallida, totalment sobredimensionada de treballadors —col·locats a dit en els últims anys— i pèssimament gestionada.

Després d'intentar un expedient de regulació d'ocupació que els tribunals van decretar nul, el Consell va decidir tancar-la. Així, mitjançant la [Llei 4/2013, de 27 de novembre, de la Generalitat, de supressió de la prestació dels serveis de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat, com també de dissolució i liquidació de radiotelevisió valenciana, SAU](#) (DOGV núm. 7161, de 27 de novembre) es va executar el seu tancament⁴⁴ i la Generalitat Valenciana va renunciar a prestar serveis de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic.

Novament, el canvi polític de 2015 va suposar un pas important per a la recuperació de certs drets en concret, el dret de rebre informació en llengua pròpia, així, en matèria de mitjans de comunicació audiovisual es va dictar [Decret 112/2015, de 17 de juliol \(DOCV núm. 7575, de 17 de juliol\) del Consell](#), pel qual es crea l'Alt Consell Consultiu de Radiodifusió, Televisió i Altres Mitjans de Comunicació, per al desplegament de l'article 56 de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana i poc després, com a plasmació d'una promesa electoral, la nova majoria parlamentària aprovava la [Llei 12/2015, de 29 de desembre, per a la recuperació del servei públic de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat](#) (DOGV núm. 7689, de 31 de desembre). Vegeu el número 65 de la Revista.⁴⁵

Al cap d'uns mesos s'aprovava la [Llei 6/2016, de 15 de juliol, de la Generalitat, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat](#) (DOGV núm. 7831, de 19 de juliol), la qual va ser tractada a la Crònica valenciana de l'RLD núm. 67⁴⁶ i que prometia una difusió de televisió i de ràdio per a tota mena de públic, oberta, accessible i en valencià. El contingut, pel que fa al servei públic, de les emissions es plasma al Contracte programa, tal com vam explicar a la nostra Crònica legislativa publicada en el número 65 de l'RLD.⁴⁷ En aquest document, el [Contracte programa entre el Consell i la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació per al període 2018-2020 \(DOGV núm. 8312, de 7 de juny\)](#), signat entre el Consell i la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació, queden fixats els objectius, mitjans i obligacions de les parts durant el trienni que abasta. Pel que fa a la llengua, el contracte programa estableix com a objectiu: (clàusula 3.2) "Promoure l'ús i la difusió de la llengua i la cultura valencianes, i donar-hi suport. Un dels objectius fonamentals de la CVMC és la promoció de la llengua i la cultura valencianes. La Corporació ha de treballar per a reforçar l'espai comunicatiu valencià, amb la voluntat de ser la seua referència. Els mitjans de comunicació públics valencians, a més de tindre el valencià com a llengua vehicular de les emissions i com a llengua institucional de les comunicacions, tenen la missió de contribuir a la millora de l'ús social del valencià. En aquest sentit, la CVMC ha de realitzar iniciatives per a promoure i fomentar l'ús del valencià, siga a través d'iniciatives pròpies o en cooperació amb institucions, entitats o organismes que tinguen aquest mateix objecte". Un altre dels objectius del contracte és la promoció del sector audiovisual valencià: els mitjans públics audiovisuals han de ser, com diu l'article 3 de la Llei 6/2016, "un instrument essencial per al foment de la creativitat i la producció de béns culturals de la nostra comunitat i per al desenvolupament de la societat de la informació i la comunicació, per tal d'aconseguir el

44 [Teodoro \(2015\)](#).

45 [Teodoro \(2016a\)](#).

46 [Teodoro \(2017a\)](#).

47 [Teodoro \(2016a\)](#).

foment de la nostra cultura mediàtica, que ha de dinamitzar i normalitzar la nostra llengua, la nostra identitat i la nostra diversitat cultural en el marc d'una nova societat del coneixement”.

I és que efectivament, les Corts Valencianes aprovaren l'any 2006 la [Llei 1/2006, de 19 d'abril, del sector audiovisual \(DOGV núm. 5243, de 21 d'abril\)](#), la qual fixava, entre altres objectius, “donar suport a la creació, la producció, la comercialització i la difusió de les obres cinematogràfiques i audiovisuals valencianes en el territori de la Comunitat Valenciana i en la resta de mercats nacionals i internacionals; en particular, el suport a les obres audiovisuals en valencià, donar suport a la investigació i la formació en l'àmbit audiovisual, així com la protecció, la conservació i la salvaguarda del patrimoni audiovisual de la Comunitat Valenciana”.

La Llei també pretenia ordenar el sector de la televisió digital en el si del País Valencià i fomentar-ne la implantació efectiva en el seu territori. Aquesta tasca ha estat molt problemàtica: el primer concurs, el resultat del qual es va publicar al [DOGV a principis de 2006](#), va concedir la major part dels canals de TDT autonòmics de cobertura local a grups empresarials vinculats al Partit Popular. Aquestes concessions no es van desplegar correctament per manca d'infraestructura i de mitjans al territori i evidentment no van donar compliment a cap de les exigències legals pel que fa al percentatge d'obres audiovisuals valencianes —el 20%, fetes per empreses valencianes, no necessàriament en valencià. Les llicències de grups com Libertad Digital o El Mundo, després d'emetre majoritàriament programació en cadena des de la capçalera a Madrid, acabaren essent subcontractades per canals de televenda, esoterisme, pornografia o per predicadors de diversa mena. Un altre gran beneficiat de les concessions, l'empresari Jose Luis Ulibarri, va aconseguir agrupar en la mercantil Mediamed Comunicación Digital (Tele 7) televisions a quasi totes les comarques, però va acabar implicat en el cas Gürtel i les emissions, abandonades.

Les concessions de TDT local van ser anul·lades pel Tribunal Suprem⁴⁸ per parcialitat i ha estat el nou executiu qui, a partir de 2016, ha reprès el concurs, les actuacions del qual s'havien hagut de retrotraure al moment anterior a l'adjudicació per la nul·litat decretada i ha atorgat les concessions.⁴⁹ La Generalitat ha convocat recentment també el [Concurs públic per a l'atorgament de 31 llicències per a la prestació de serveis de comunicació audiovisual radiofònica en ones mètriques amb modulació de freqüència a la Comunitat Valenciana](#) (DOGV núm. 8633, d'11 de maig de 2018), que havia estat suspès durant dècades. Al concurs hom preveu un bloc de concessions que hauran de ser 100% en valencià: Alcoi, Novelda, Xixona, Castelló de la Plana (2), Gandia i València.

La nova Administració valenciana ha fet un esforç molt important per reprendre les emissions de televisió i ràdio en valencià i per ordenar el sector audiovisual mitjançant l'atorgament de les llicències d'explotació dels canals de TDT locals i d'emissores de ràdio per freqüència modulada, com hem vist. La tasca s'ha completat mitjançant l'aprovació de la [Llei 10/2018, de 18 de maig, de la Generalitat, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana \(CACV\) \(DOGV núm. 8301, de 23 de maig\)](#), amb la creació d'un òrgan regulador independent, el Consell de l'Audiovisual, encarregat de vetlar pel compliment dels drets, llibertats i valors constitucionals i estatutaris en l'àmbit dels mitjans audiovisuals, així com pel compliment de la normativa vigent en matèria audiovisual i de publicitat.

En la mateixa línia de foment del sector audiovisual valencià —i en valencià— l'executiu sortit de les eleccions de 2015 ha enfortit les ajudes econòmiques per al foment de la llengua adreçades a empreses de televisió, ràdio i premsa escrita i digital; les adreçades a la promoció i la visibilització del valencià en sales d'exhibició cinematogràfica, en sales de teatre, en llibreries i en campanyes publicitàries, així com les dirigides a les emissores locals de ràdio, les revistes d'investigació i en les revistes de temàtica especialitzada o de caràcter local o comarcal.

6 La toponímia

D'acord amb l'article 31.8 de l'Estatut d'autonomia i l'article primer, segon i tercer del Reial decret 695/1979, de 13 de febrer, sobre transferència de competències de l'Administració de l'Estat en matèria d'Interior, la Generalitat Valenciana té competència exclusiva sobre el règim del nom dels municipis del seu territori.

48 STS de 18 de juliol de 2012 Secció Setena de la Sala Contenciosa Administrativa

49 [Teodoro \(2016b\)](#).

Aquesta competència va ser desplegada per l'article 15 de la Llei d'ús i ensenyament del valencià, el qual estableix que:

- 1 Correspon al Consell de la Generalitat Valenciana, d'acord amb els procediments legals establerts, determinar els noms oficials dels municipis, territoris, nuclis de població, accidents geogràfics, vies de comunicació interurbanes i topònims de la Comunitat Valenciana. El nom de les vies urbanes serà determinat pels ajuntaments corresponents.
- 2 Les denominacions adoptades pel Consell, d'acord amb el que es disposa al número anterior, seran legals a tots els efectes i es procedirà a la retolació pública acordada en la forma en què reglamentàriament es determine, amb el respecte degut a les normes internacionals subscrietes per l'Estat en aquesta matèria.
- 3 Els municipis que tinguen denominació en les dues llengües de la Comunitat faran constar el seu nom en ambdues.
- 4 Les denominacions adoptades pel Consell, en virtut de l'apartat 1, i en la mesura que ho permeta el nom oficial, es retolaran en les dues llengües oficials.

El primer procediment per a la determinació i canvi de denominació dels municipis requeria un informe al Gabinet d'Ús i Ensenyament del Valencià si hom pretenia canviar el nom llavors oficial per la seua denominació tradicional en valencià i es va establir mitjançant el [Decret 74/1984, de 30 de juliol, del Consell de la Generalitat Valenciana, pel qual es regula el procediment per a l'alteració del nom dels municipis \(DOGV núm. 185, de 16 d'agost\)](#). Aquesta norma disposava que “podrà adoptar-se una denominació oficial en qualsevulla de les dues llengües oficials de la Comunitat Valenciana indistintament, tot procurant adaptar en cada cas la que corresponga per raons històriques o tradicionals”. Calia un acord previ de l'Ajuntament en Ple i finalment, després d'un procediment amb exposició pública i possibilitat de presentar reclamacions, resolvia el Consell sobre el canvi.

Posteriorment, aquesta norma va ser derogada en aprovar-se el [Decret 58/1992, de 13 d'abril, del Govern valencià, pel qual es regula el procediment per a l'alteració del nom dels municipis. \(DOGV núm. 1775, de 5 de maig\)](#). S'afegia en aquest Decret que, per als canvis de nom, la nova denominació del municipi “s'haurà d'adequar a la seua tradició històrica i lingüística”. A més, permetia la denominació doble: “la denominació del municipi podrà ser en castellà o en valencià, o en les dues llengües. Els municipis que tinguen denominació en les dues llengües hauran d'utilitzar el seu nom en forma bilingüe”.

Recentment s'ha fet l'última de les modificacions en la matèria,⁵⁰ el [Decret 69/2017, de 2 de juny, del Consell, de regulació dels criteris i procediment per al canvi de denominació dels municipis i altres entitats locals de la Comunitat Valenciana \(DOGV núm. 8068, de 22 de juny\)](#).

Aquest decret, prou encertat, preveu la participació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua en la determinació de les formes lingüísticament correctes de la toponímia oficial per a la seua aprovació i regula els criteris per als canvis, amb vista a la normalització de la toponímia valenciana i la seua adequació a la normativa consolidada de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Així, hom recomana que “es procurarà evitar la forma bilingüe, perquè aquesta no respon a la tradició històrica ni lingüística dels pobles, i es prioritzarà la forma endònima del topònim; és a dir, la denominació valenciana per als municipis de la zona valencianoparlant i la denominació castellana per als municipis de la zona castellanoparlant, amb l'objectiu de salvaguardar la toponímia tradicional com un element que forma part del patrimoni cultural de tots els valencians”.

En aquesta matèria cal esmentar també el [Decret 145/1986, de 24 de novembre, del Consell de la Generalitat Valenciana, sobre senyalització de vies i serveis públics en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana \(DOGV núm. 509, de 20 de gener\)](#), el qual va ser posteriorment desenvolupat per l'[Ordre d'1 de desembre del 1993 sobre l'ús de les llengües oficials en la toponímia, en la senyalització de les vies de comunicació i en la retolació dels serveis públics en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana \(DOGV núm. 2227, de 15 de març de 1994\)](#).

⁵⁰ [Teodoro \(2017b\)](#).

Finalment, tot i no ser una publicació del DOGV, cal destacar que l'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha publicat l'any 2009 un compendi de toponímia valenciana, el *Corpus toponímic valencià*, treball en dos volums que constitueix el primer compendi general de toponímia valenciana normalitzada per una institució normativa. El treball reuneix 50.000 topònims, que es poden consultar també a través de l'aplicació informàtica incorporada a la mateixa publicació (Topoval) o mitjançant el buscador inclòs en l'apartat "Corpus toponímic" de la pàgina principal del web de l'AVL.

7 Conclusions

Qualsevol observador de la realitat valenciana és capaç de distingir clarament tres etapes en la política lingüística valenciana en els darrers quaranta anys.

La primera, des de la transició política el 1978 fins l'any 1995, que anomenarem "centrista," tot i estar caracteritzada per l'hegemonia del partit socialista, va ser una època en què es feren moltes renúncies aparentment simbòliques —això es deia, almenys—, especialment en relació amb la denominació de la llengua i els seus vincles amb la resta del domini lingüístic, per tal de, pretesament, deixar de banda el conflicte entre faccions —catalanista, d'una part, i blavera, de l'altra— i poder avançar en el procés de normalització.

Així, els executius liderats pel Partit Socialista, en concret pel president Lerma, el qual va romandre en el càrrec des de 1982 fins a 1995, tres legislatures, es va caracteritzar per impulsar l'aprovació de l'Estatut valencià i per tant per fixar el valencià com a llengua oficial a tot el territori; per l'aprovació de la Llei d'ús i ensenyament —que establia només línies programàtiques però no mecanismes d'efectivitat per a implantar-les— i per la configuració del sistema educatiu basat en el model de línies en valencià.

La Generalitat Valenciana parlava català estàndard en la mesura que el voluntarisme i el mèrit impulsaren els funcionaris a formar-se —no hi havia obligatorietat— i que la societat ho exigia. També l'ensenyament estava basat en una llengua correcta des del punt de vista de la filologia, però la seua extensió i la seua implantació no estava garantida a tot el territori. Pel que fa als mitjans de comunicació, es va perseguir un model poc professional, poc modern i prou folklòric, precisament per tal de no "alarmar" els sectors secessionistes.

De fet, va ser en època socialista quan es va produir la definició del model i la persecució anticatalanista de determinats termes i professionals dels mitjans. En aquesta època hi va haver també tolerància respecte a les emissions de TV3, però mai es va plantejar seriosament tancar un veritable acord de cooperació a tres bandes per a compartir programació de televisió i ràdio amb Catalunya i les Illes Balears.

I si aquesta política ens semblava poc decidida i acomplexada, el 1995 va assolir el poder el Partit Popular i llavors es va llançar a una política secessionista directa i ferotge.

Els exemples excedeixen la pretensió d'aquest article i la multiplicitat, varietat i gravetat dels atacs a la llengua desborden el DOGV i les previsions normatives per a arribar a cada aspecte de la vida pública i institucional: llibres i exposicions censurades, currículum acadèmic de literatura en el qual només entraven autors nascuts al País Valencià, atacs a la comunitat educativa, desmantellament de subvencions i ajudes per al foment de la llengua, subvenció del secessionisme i les seues institucions, intent de desmantellament de les oficines de normalització dels municipis, boicot a l'ensenyament en valencià i foment de l'ensenyament privat i concertat, en castellà majoritàriament; introducció del trilingüisme per tal de diluir l'ensenyament del valencià, persecució, sanció i tancament de les emissions televisives i radiofòniques catalanes al País Valencià, tancament de la televisió autonòmica valenciana, impugnació dels acords municipals de categorització lingüística dels llocs de treball, creació d'una entitat normativa diferenciada de la resta del català, amb la intenció de justificar des del punt de vista acadèmic que es tracta d'un idioma diferent, retirada del reconeixement de l'homologació a certificats valencians dels certificats administratius sobre coneixements de català expedit per l'Administració catalana i balear, manca de reconeixement administratiu del títol de llicenciat en filologia catalana...

En definitiva, un inacabable reguitzell d'accions —i de disbarats— adreçades a fer del valencià una llengua autònoma sense cap referència al català i reduir-la al màxim a l'àmbit privat fins a la seua extinció.

Finalment, la tercera i darrera època, des del 2015 fins a l'actualitat, en la qual s'ha pogut consolidar un govern tripartit de caire progressista —conformat pel PSOE, per Compromís i per PODEM—, s'ha caracteritzat per una represa assenyada i sistemàtica de la llengua.

Clarament hi ha un avanç perceptible en cadascuna de les temàtiques relacionades amb la llengua: l'ensenyament, amb les noves regulacions de l'ensenyament plurilingüe, l'Administració pública, amb el reglament d'usos i el Projecte de Llei de la funció pública, els mitjans de comunicació, amb la recuperació del servei públic de ràdio i televisió, la toponímia, amb la recomanació de les formes monolingües tradicionals en valencià en les comarques valencianes, el món social, amb l'enfortiment i extensió de subvencions i ajuts per a foment de la llengua a sectors ben diversos..., és a dir, una política lingüística dirigida a superar el conflicte lingüístic, a normalitzar la llengua i a fer del valencià un instrument de cohesió social.

No s'ha aprovat cap llei general de normalització, però sí que s'han anat aprovant modificacions sectorials importants en cadascun dels camps que abasta la política lingüística.

Falten, però, moltes coses a fer però no és fàcil avançar. Cada nova proposta és ràpidament impugnada pels sectors secessionistes, els quals tracten de frenar-la. Els tribunals, en plena sintonia amb el que passa en la resta de l'Estat espanyol, estan exercint un paper important en aquesta qüestió ja que en els darrers anys, i sempre amb la mira posada a frenar les aspiracions lingüístiques de qualsevol parlant d'una llengua diferent a la castellana, estan dictant sentències contràries a l'avanç i l'extensió de l'ús del valencià, rebutjant per complet qualsevol accepció de preferència, normalitat o preeminència que hauria de vindre aparellada a la consideració de llengua pròpia i fent també un ús pervers del concepte d'igualtat lingüística, el qual en les nostres coordenades és molt lluny de ser una realitat.

La societat, en general, no participa en aquest conflicte, promogut, impulsat i sostingut per les elits econòmiques, polítiques i judicials de l'Estat i també del País Valencià, que pretenen, com diu el nostre himne regional, que els valencians continuem ofrenant “noves glòries a Espanya”.

Referències bibliogràfiques

- Alcaraz, Manuel, Ochoa, Josep, i Isabel, Ferran. (2004). *La Llei d'ús i ensenyament del valencià, en via morta*. *Revista de Llengua i Dret*, 41.
- Bello, Vicent. (1988). *La pesta blava*. València: Eliseu Climent.
- Bodoque, Anselm. (2001). *Polítiques lingüístiques i fractures sociopolítiques al voltant de la identitat lingüística. Aproximació a la dimensió contemporània del conflicte lingüístic valencià*. *Revista de Llengua i Dret*, 36.
- Cucó, Alfons. (2002). *Roig i Blau: la transició democràtica valenciana*. València: Tàndem.
- Esteve i Gómez, Alfons. (2004). *La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003*. *Revista de Llengua i Dret*, 41.
- González i Fabra, Ernest. (1994). *Crònica legislativa: País Valencià*. *Revista de Llengua i Dret*, 22.
- González i Fabra, Ernest. (1995). *Crònica legislativa: País Valencià*. *Revista de Llengua i Dret*, 23.
- González i Fabra, Ernest. (1999). *Crònica legislativa: País Valencià. Any 1999*. *Revista de Llengua i Dret*, 31.
- LLuch, Ernest. (1976). *La via valenciana*. València: Tres i Quatre.
- Martí i Botella, Jordi, i Moles i Plaza, Ramon. (1985). *Crònica legislativa: País Valencià*. *Revista de Llengua i Dret*, 6.

- Pons Parera, Eva, i Pou Pujolràs, Agustí. (2013). Jurisprudència del Tribunal Suprem. Segon semestre de 2012. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 60.
- Pou Pujolràs, Agustí. (2019). Balanç de la jurisprudència del Tribunal Suprem 1979-2019. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 72.
- Pradilla Cardona, Miquel Àngel. (2011). La gestió normativa de la llengua catalana. Unitat en la diversitat o diversitat d'unitats. *Revista de Llengua i Dret*, 56.
- Teodoro i Peris, Mercè. (1999). Crònica legislativa: País Valencià. Any 1999. *Revista de Llengua i Dret*, 32.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2002a). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2002. *Revista de Llengua i Dret*, 37.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2002b). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2002. *Revista de Llengua i Dret*, 38.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2005). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2005. *Revista de Llengua i Dret*, 44.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2007). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2007. *Revista de Llengua i Dret*, 48.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2008a). La llengua a l'Estatut valencià. Comentaris a les disposicions lingüístiques del nou Estatut valencià. *Revista de Llengua i Dret*, 49.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2008b). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2008. *Revista de Llengua i Dret*, 50.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2010). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2010. *Revista de Llengua i Dret*, 53.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2011). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2011. *Revista de Llengua i Dret*, 56.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2013). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2013. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 60.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2014). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2014. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 61.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2015). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2015. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 63.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2016a). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2016. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 65.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2016b). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2016. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 66.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2017a). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2017. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 67.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2017b). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2017. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 68.
- Teodoro i Peris, Mercè. (2018). Crònica legislativa: País Valencià. Any 2018. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 70.
- Viaplana Lleonart, Joaquim. (2005). El valencià a debat. Entre l'ontologisme de l'Acadèmia i el relativisme de la realitat. *Revista de Llengua i Dret*, 44.